

Gospodar in gospodinja

LETO 1936

9. JANUARJA

STEV. 2.

Koliko smo zavrgli

O sadni kupčiji v ravnokar minuli jeseni bi radi napisali nekoliko opazk. Upam, da se s tem ne bomo nikomur zamerili, kajti v tako važni zadevi si ne smemo mašiti ušes, ampak opomine, ki pridejo iz dobrega namena, uvaževati. Le tako je mogoče, da bomo napredovali in sčasoma vendarle dotekli druge, ki so že precej daleč pred nami.

Lanska sadna letina je bila v splošnem srednje dobra, ponekod pa naravnost prav dobra. Obrodila so zlasti jabolka, ki so naše najvažnejše sadno pleme. Ne samo količina, ampak tudi kakovost je bila prvovrstna, ker je bilo za to zelo ugodno vreme. Zato je bila tudi kupčija z jabolki jako živahna. Ne moremo sicer točno navesti koliko vagonov naših jabolk se je izvozilo v inozemstvo, vendar pa lahko rečemo, da jih je bilo precej stotin ali celo par tisoč vagonov. Če računimo, da je dobil producent za 1 kg povprečno Din 1.50, je vrgel vagon Din 1500. Koliko je vrglo 100 ali 1000 vagonov, si lahko izračuni vsakdo sam. Izkupiček za sadje je bil torej lep pripomoček v teh hudih časih. Marsikdo se je vsaj za silo rešil iz najhujših skrbi.

Toda opozavalec, ki je motril s kritičnim očesom to kupčijo, ne more biti zadovoljen. Dan na dan se je moral uverjati, koliko več bi bili lahko izkupili za sadje, ko bi se ne delale od strani producentov take napake. Smelo trdim, da so se zavrgli sto in stotisoči, ki bi se bili tako lahko pridobili iz sadne letine, ko bi sadjarji svoj pridelek bolj cenili, pravilneje z njim ravnali in ga znali bolje prodati. Pa ni samo zguba v denarju. Kaj pa zguba na ugledu v inozemstvu na svetovnih sadnih tržiščih.

Prva in najhujša napaka pri sadni kupčiji je bila zlasti minulo jesen **prezgodnje trganje**. Po nekaterih krajih so spravljali z drevja sorte, ki zorijo

šele oktobra meseca, kar v prvi polovici septembra. S takim nespametnim ravnanjem se dela škoda na vse strani. Producent bi lahko dobil mnogo več za jabolka, ko bi počakal, da bi popolnoma dozorela, kajti šele proti koncu rastne dobe se sadje še močno zdebela in pridobi v teži. Poleg tega je pa tudi kakovost boljša in zaradi tega pridelek mnogo več vreden. Pri nezrelem sadju ima škoda tudi kupec, ker tako sadje ni niti dobro niti trpežno in že vse pokvarjeno preden pride na trg ali v skladišče. Največjo škodo ima pa naše narodno gospodarstvo. S tako robo si sami izpodkopavamo tla na sadnem trgu. Mnogo so pri tem krivi tudi sadni trgovci in zlasti brezvestni prekupci in posredovalci, ki drug pred drugim tišče v producenta, in z neznansko naglico hitijo spravljati sadje z drevja, kar več tednov prezgodaj. Tu bi moral odločno nastopiti **sadjar sam**, ki bi moral vedeti kdaj je ta ali ona sorta res za trganje.

Druga velika napaka, ki silno slabo vpliva na sadno kupčijo, je površno ravnanje s sadjem pri spravljanju. **Neštokrat je bilo že povedano**, da z nobenim pridelkom ljudje ne ravnajo tako površno nego s sadjem. Še sedaj se mnogo najlepših jabolok otrse in kar pomeša med obrane. O razbiranju pod drevesom marsikdo noče nič slišati. Naš povprečni sadjar je najbolj zadovoljen, če more prodati kar vse skupaj čeprav po še tako nizki ceni. Ko bi pa jabolka takoj pod drevesom razbral v tri kakovosti (namizna, potrošna in moštna), bi sicer res nekoliko zamudil, zato bi pa dosegel mnogo boljše ceno in bi imel napram trgovcu vse lažje stališče. Tako pa pograbi na voz vse odkraja, na kolo dvoru mu pa polovico odvržejo, ali pa cene še bolj pritiskajo navzdol. Vse drugače bi pa stal pred trgovcem, ko bi jabolka razbral doma in se s trgovcem

pogodil za vsak izbor posebe. In vse drugačen bi bil denarni uspeh kupčije in končni uspeh na sadnem trgu. Ko bi našim sadjarjem vendar mogli dopovedati in pokazati kako se drugod trudijo in na vse kriplje prizadevajo, da spravijo na trg samo popolnoma zrelo sadje, ki je brez vsakega mdeža in po debelosti ter kakovosti razbrano! Mi pa pustimo, da trgajo ali celo trésejo kanadke, ko so na pol zrele in tiščimo na trg vse zmešano in nesortirano. Preden pride taka roba na trg, je polovica gnila, ostanek pa vel, da ni skoro za nobeno rabo. To velja sicer za vse sorte še prav posebno za vse tiste, ki imajo raskavo kožo kakor vprav kanadka in razni kosmači,

In končno še ena huda napaka, ki se ponavlja pri sadni kupčiji leto za letom, kljub vsem svarilom. Vedno in

vedno še nasedajo naši sadjarji raznim prekupcem, ki o sadni kupčiji prav nič ne razumejo in jim je samo za trenutni čim večji dobiček. Nihče naj bi svojega dragocenega pridelka ne prodajal drugače nego zanesljivemu trgovcu, proti točni pismeni pogodbi in izdatnem naplačilu (ari). Le na ta način bi se naši sadjarji izognili veliki škodi, ki jo vsako leto utrpe pri sadni trgovini. Dokler ne bomo spravljali popolnoma zrelega sadja, dokler ne bomo pri spravljanju ravnali s sadjem tako kakor njegova narava in trgovina zahteva in dokler ne bo sadna trgovina vrejena na združni podlagi, toliko časa ne bomo mogli tekmovati z inozemstvom in toliko časa bomo utrpeli pri sadni kupčiji vsako leto veliko materijelno škodo in škodo na ugledu.

Umetna gnojila ne učinkujejo tako kot nekdanj

Tako slišimo pogosto tarnati naše kmete in sicer celo tiste že bolj izobražene. Kot vzroke te njihove neučinkovitosti navajajo v glavnem, da ne vsebujejo dovolj hranilnih snovi, kakor jih v prometu navajajo. Morda jih tvornice potvarjajo ter oddajajo manjodstotno blago kakor označeno. Lahko jih potvarja tudi trgovina, ki se hoče na ta način okoristiti. Oglejmo si, koliko je na tem resnice, oziroma kje je iskati prave vzroke tega neuspeha pri trosenju umetnih gnojil.

Da potvorba z njimi ni tako lahka, nam pojasni posebna ministrska odredba, ki ureja uvoz umetnih gnojil in ves notranji promet z njimi. V tej uredbi je natančno predpisano za vsako umetno gnojilo, koliko hranilnih snovi mora vsebovati, če sme v promet. Več jih lahko ma, manj pa ne. To je natančno določeno ne samo za inozemska uvožena, ampak tudi za doma izdelana umetna gnojila.

Kdo pa nadzoruje kakovost vseh umetnih gnojil? S tem so pooblašene državne poskusne in kontrolne postaje, od katerih imamo eno tudi v Ljubljani. Te morajo od vsakega uvoženega vagona vzeti po tri vzorce, jih preiskati ter ugotoviti, če umetno gnojilo odgo-

varja predpisom, oziroma če ima zadostno množino rastlinskih hranil. Če ne ustreza določilom, tedaj mora postaja preprečiti uvoz in vagon odposlati nazaj čez mejo, odkoder je prišel. Tako se postopa z umetnimi gnojili, ki jih uvažamo iz tujih držav.

Pa tudi doma izdelana umetna gnojila so pod nadzorstvom istih kontrolnih postaj. Kadar domače tvornice izdelajo zadostne količine gnojil, odpošlje postaja tja svojega strokovnjaka, ki odvzame po več vzorcev, jih preišče in ugotovi, vsebino hranil, n. pr. dušika, fosforne kisline, kalija i. dr. Če gnojila odgovarjajo predpisom, smejo priti v promet. Od njih pa moramo pričakovati tak uspeh, kakor nam ga morejo nuditi hranila, ki se v njih uporabljajo. To pa le tedaj, če jih pravilno uporabljamo in v zadostni količini.

Razen tega ima vsak kupec umetnih gnojil, ki sumi, da nabavljeno gnojilo ne odgovarja predpisom, pravico, poslati vzorec Poskusni in kontrolni postaji, da ga preišče in ugotovi njegovo kakovost. — Iz navedenega sledi, kako je uradno zajamčena kakovost umetnih gnojil, ki prihajajo v promet.

Pri tem pa seveda ni izključena možnost, da se ne bi kak brezvestni

trgovca hotel okoristiti s tem, da bi prodajal manjodstotno blago za višje-odstotno, kar je pri gospodarskih organizacijah malo verjetno. To bi se znalo dogoditi le pri Tomasovi žlindri, ki jo uvažamo z različno vsebino fosforne kisline in sicer od 18 do 20%. — Izključeno je to pri 40% kalijevi soli in pri 15.5% čilskem solitru, ki ju uvažamo edinole v tej kakovosti. Drugih vrst umetnih gnojil iz inozemstva ne kupujemo.

Izmed domačih umetnih gnojil prihaja za Slovenijo v poštev le 16% rudniški superfosfat, ki ga izdeluje kemična tvornica v Celju, medtem ko gre dražji 18%, izdelan v tvornici v Hrastniku, v Vojvodino za pšenico. Kostni superfosfat vsebuje 18–20% fosforne kisline in se proizvaja v Hrastniku. Razklejeno kostno moko s približno 30% fosforne kisline izdeluje Tovarna za klej v Ljubljani, enako tudi surovo kostno moko in roženo moko z različno vsebino dušika (4–5) in fosforne kisline (12 in več). Apneni duših izdeluje Tovarna za dušik v Rušah za Slovenijo s 16% dušika, ravnotako apneni sečnino s 16% in sečnino s 40% dušika. — Taista tvornica spravlja pa v promet tudi še mešana umetna gnojila iz apnenega dušika, rudninskega superfosfata in kalijeve soli pod imeni: Nitrofoskal-Ruše, Nitrofoskal I in Nitrofas. Nitrofoskal-Ruše vsebuje le 4% dušika, 8% fosforne kisline in 8% kalija; Nitrofoskal I 8% dušika, 6% fosforne kisline in 8% kalija; Nitrofos pa 4% dušika in 12% fosforne kisline.

Tako smo tu navedli skoro vsa umetna gnojila, ki prihajajo pri nas v promet, z vsebino hranilnih snovi, ki so predpisane po ministrski uredbi. Manj kot toliko ne sme imeti nobeno izmed njih. Od njih pa moramo pričakovati tak uspeh, kakor nam ga morejo nuditi hranila, ki se v njih nahajajo. To pa le tedaj, če jih pravilno uporabljamo in v zadostni količini. Večkrat pa se dogodi, da eno ali drugo gnojilo ne deluje tako, kakor je kmetovalec od njega pričakoval, četudi je po njegovem mnenju pravilno postopal. Oglejmo si par takih razlogov neuspeha.

Mnogo je pri nas kmetov, ki ne poznajo pravega pomena in delovanja umetnih gnojil. Ne vedo na pr. da dušičnata gnojila še najbolj vplivajo na rast mladega rastlinstva, torej pospe-

šujejo razvoj posetev in okrepije bolehnih in slabo uspevajoče rastline; da fosforna gnojila podpirajo cvetje in tvorbo semena; da kalijeve gnojila pomagajo pri ozelenitvi rastlin, pospešujejo pa tudi tvorbo korenstva, gomolstva ter tvorijo škrob in siadkor tudi v grozdu. — Nadalje treba vedeti, da se rastlina razvija in da pridelke le v toliko, kolikor ji to dovoljuje tista hranilna snov, ki je v zemlji v najmanjši množini. Torej je n. pr. brez koristi gnojiti zemljo s kalijevimi gnojili, če v njej primanjkuje fosforne kisline in slično. Torej nevednost je skoro največkrat vzrok slabega uspeha pri uporabi umetnih gnojil.

Naše njive so večinoma prav dobro zagnojene s hlevskim gnojem, ki vsebuje največ dušika, potem kalija, najmanj pa fosforne kisline. Zato prav pogosto ne opazimo nobenega učinka apnenega dušika na njih, ne samo, ker imajo dušika dovolj, ampak ker jim primanjkuje fosforne kisline. Ta pa odloča višino pridelka, ker je v najmanjši meri zastopana. Zato apneni dušik ne more učinkovati. Ravno tako ne bi učinkovala kalijeve sol. Ta ostane brez učinka tudi na težkih ilovnatih tleh, ki vsebujejo dovolj kalija. — Nadalje vemo, da superfosfat prav dobro deluje pri žitih ter napravi obilo klenega, debelega zrnja. Nasprotno pa ostane brez učinka pri krompirju in pesi, ki jim je več treba dušika in kalija. In takih primerov bi lahko mnogo našeli.

Iz tega bi bilo sklepati, da je naposled še najbolje gnojiti s takimi gnojili, ki vsebujejo vsa tri hranila: dušik, fosfor, kalij. In to je za manj poučenega kmeta še najbolje, ker tedaj še najmanj pogreši, četudi vrže večkrat s tako mešanico mnogo denarja stran. Iz tega razloga se tudi tovarne umetnih gnojil trudijo, da napravijo mešanice umetnih gnojil za splošno uporabo. In te se zlasti priporočajo pri gojitvi okopavin: koroze, krompirja, pese, trte, hmelja, medtem ko so žita bolj hvaležna za superfosfat.

Toda pri uporabi mešanih gnojil se tudi gode napake, namreč v tem, da se uporablja v premali množini. Če so na pr. izkušnje pokazale, da je za gnojenje koroze, krompirja ali pese potrebno na 1 ha potrositi 150 kg apnenega dušika, 300 kg superfosfata in 150

kg kalijeve soli v dosego določenega pridelka, bi bilo za isto gnojenje in isti uspeh potrebno 600 kg Nitrofoskala-Ruše pri dušiku in fosforju in celo 750 kg pri kaliju. Ta pogrešek delajo tudi tovarne, ki priporočajo mešanice gnojil po le 300 kg na 1 ha, da bi na način prej privabili kmeča, da bi to gnojilo kupil, četudi vedo, da bo tako uporabljeno gnojilo naravnost zavržen denar brez učinka. In ravno taki kmetje se potem pritožujejo, da mešana gnojila nič ne hasnejo. Seveda ne morejo učinkovati, ker pride z njimi tako malo gnojil v zemljo, da jih rastline komaj občutijo. Bolje ne gnojiti, kot s tako malimi množinami.

Nadaljni vzrok neuspeha tiči tudi v nepravčasnem trosenju. Gnojila, ki se v zemlji le počasi razkrajajo: Tomasova žlindra, fosfatna žlindra, kostna in rožena moka se trosijo že jeseni. Spomladi potrosene mnogokrat več škodujejo kot koristijo. Apneni dušik je podirati ali podkopati vsaj 14 dni pred setvijo, drugače osmodi mlade rastline. Čilski soliter, superfosfat in kalijevo sol lahko trosimo spomladi, ker se v zemlji hitro tope.

Tako smo tu navedli nekaj vzrokov neuspeha pri uporabi umetnih gnojil. Stvar kmetovalcev pa je, da tudi sami sporočajo o svojih neuspehih, da se to vprašanje obdela iz vseh vidikov.

L.

Predpriprave za izvedbo melioracij

Pod imenom melioracije razumemo izboljšanje neplodnih ali slaborodnih tal, da postanejo rodovitna. V glavnem pa spada semkaj osuševanje močvirnate zemlje, iz katere je odpeljati odvišno vodo, da se posuši in da na njej lahko uspevajo sladke trave in druge kulturne rastline. Pri nas služijo zamočvirjena tla največ za pridelovanje kisle krme, stelje, saša in manjrednega vrbja in bičevja. Če jih pa osušimo, tedaj lahko na njih pridelamo sladko visokovredno krmo, torej jih spremenimo v dobre ravnike, ponekod tudi v njive.

Po uradni statistiki ima Slovenija nad 100.000 ha zamočvirjene zemlje, ki bi se z osušitvijo dala spremeniti v rodovitne njive ali travnike. Če bi le polovico teh zemljišč spremenile v dobre njive in na njih pridelovali žito, tedaj bi letno lahko pridelali za 5000 vagonov več žitnega zruja. S to količino bi krili ves naš uvoz žita iz drugih pokrajin naše države in denar za to žito bi ostal doma, torej bi si Slovenija prihranila najmanj 50 milijonov Din, ki bi prišli v roke našemu kmetu. Tako približno izgleda vprašanje naših melioracij.

Je-li se je pa v tem oziru po prevratu kaj storilo? — Žal moramo ugotoviti, da skoro ničesar. Naša zamočvirjena ali poplavljena zemljišča moramo deliti v tri skupine. V prvo skupino štejemo obsežnejše površine, ki zahte-

vajo za osušitev regulacijo rek ali pa sploh večje vodne naprave, ki bi stale več milijonov. Koristi od take melioracije bi imele cele pokrajine ali okraji. K izvedbi takih melioracijskih del pa bi bilo pritegniti ne samo tiste občine, ki bi od tega imele koristi, ampak tudi banovino in državo. Za to bi bil pa tudi potreben poseben zakon, ki bi odredjal, koliko morajo prispevati posamezni činitelji in na kak način. Dosedaj nam pa manjka tak zakon, manjka pa tudi potreben kredit ozir. denar za to.

Druga skupina takih zemljišč je manjšega obsega in zanima samo eno občino, kvečjemu dve. Tu se ne gre za večje naprave, ampak samo za regulacijo kaknega potoka ali manjše reke v kakih ne preveč obsežni dolini. Izvedba takega osuševanja bi stala nekoliko stotisoč Din, morda celo milijon, kriti pa bi morali izdatke zanj prvič tisti posestniki zemljišč, ki bi imeli glavno korist od tega, drugič vsa občina skupno, ki bi tudi imela užitek, tretjič pa banovina.

Tretja skupina zamočvirjenih zemljišč pa zanima samo enega, dva ali tri posestnike, morda še katerega več, ki imajo tak svet razdeljen ali skupen in bi to bila v prvi vrsti njih lastna korist, če bi ga osušili. Izvedba osuševanja takega sveta prav za prav ne stane mnogo. Glavno je, da jim strokovnjak napravi primeren načrt, po ka-

terim bi interesenti sami izvršili potrebna dela. Za take manjše načrte je bauska uprava pripravljena celo na lastne stroške poslati na lice mesta strokovnjaka, ki izmeri svet in sestavi potreben načrt, seveda če je to potrebno.

Oglejmo si sedaj, kaj je mogoče v tem pogledu storiti. - Za prvo skupino zamočvirjenega sveta, za katero so potrebni milijoni, ni veliko upanja, da bi se mogli kje meliorirati, kajti minulo bo še precej let, predno bodo državne finance v redu in gospodarske razmere take, da se bo na to začelo misliti. Zaenkrat moramo biti zadovoljni, če se bo dobil potreben kredit, da izvršimo osuševanje ljubljanskega barja, ki je še vedno najbolj pereče vprašanje ne samo Ljubljane, ampak celotne ljubljanske kotline, in to prvenstveno iz gospodarskih ozirov, pa tudi iz socialnih in zdravstvenih vidikov.

Mnogo važnejša je druga skupina zamočvirjenih tal, pri kateri so interesirane občine v večjem ali manjšem obsegu in čijih melioracijska dela ne bi presegala milijonske vsote, ali pa le za malo. Pri mnogih teh so melioracijski načrti že zdavnaj, celo še pred vojno izdelani, proračuni več ali manj izgotovljeni, treba bi jih bilo spremeniti v današnjo vrednost denarja, in dela bi se lahko takoj pričela. Treba si je pa zagotoviti potrebna sredstva za nje. Toda vspodbuda za to mora priti od interesentov samih. Nikar ne pričakujte, da bodo oblasti same pritiskale na izvedbo, kajti one inajo rajši manj dela in ni jim tudi treba izdajati denarja za take stvari, ki jim ga itak povsod primanjkuje. Če pa občine pokažejo dobro voljo, določijo v svojem proračunu potreben znesek in pokažejo tudi pripravljenost občanov prispevati z delom in z vsem tem pritisnejo na oblasti, tedaj bo tudi ta primorana priskočiti na pomoč.

Kako pa bi se taka melioracija spravila v tek? — Najprej morajo tisti občinarji, ki smatrajo, da bodo sami imeli od seje koristi, pritisniti na občinski odbor, da temeljito obravnava to vprašanje in sklene morda poiskati že stare načrt. Potem mora zavezati pismeno vse strokovnjaka, ki bo sestavil potreben načrt. Potem mora zvezati pismeno vse občinarje, ki so pri tem interesirani, da pristanejo na melioracijo in se zavežejo k tej prispevati bodisi z delom,

bodisi z denarjem ali z materialom. Nadalje morajo v občinski proračun staviti potreben prispevek za kritje najmanj tretjine proračunjenih stroškov. Končno se pa obrniti na oblast, da tudi ona prispeva v kritje stroškov za nameravana melioracijska dela. Če bo oblast videla resno voljo občanov za izvedbo takega osuševanja, se tudi sama ne bo mogla odtegniti pomoči.

Tako si je zamisliti pripravo za izvedbo melioracij zirozoma izboljšanja zamočvirjenega sveta. Ni sicer s tem rečeno, da se bo moglo to izvesti vse že v tekočem letu, kajti znano je kako počasi deluje večkrat uradni birokratizem, toda če bodo na občini pravi možje, ki bodo stalno drezali in se zanimali za tako stvar, ne bo zaspala in prej ali slej bo izvedena v korist občine in občinarjev.

Tu pa moramo opozoriti še na eno napako ali slabo lastnost naših ljudi, ki je večkrat pokopala najkoristnejše načrte. Marsikje je bil načrt za osuševanje že podrobno izdelan in tudi za kritje stroškov poskrbljeno, pa se je znašel kak zlobnež, zavistnež ali starokopitnež, ki je nahujskal manj zavedne občinarje proti novemu načrtu — in vsa koristna melioracija je šla po vodi. — Drugod so osebna sovraštva bila kriva, da se je edinost v tem vprašanju razdrila. Mnogokrat je tudi strankarstvo v občini povzročilo, da so se zavrgle koristne ideje. Vsak naj dobro pomisli: če je kaka namera dobra in koristna za občino ali za večino občinarjev, ostane dobra in koristna, pa naj jo predlaga ali izvede ta ali ona stranka, ta ali ona oseba. V gospodarstvu ne smemo poznati ne strank in ne oseb, ampak samo dobrobit javnosti in korist vseh prizadetih. To načelo naj bi z zlatimi črkami bilo napisano na vsaki občini in vsak občan naj bi si ga globoko zasadil v srce.

Se ena razvada kvari večkrat našega kmeta on misli namreč, da mu mora javnost: občina, oblast, država vse napraviti, potem bo šele on nekoliko k temu pripomogel. Tu naj velja tisti znani svetopisemski izrek: Pomagaj si sam, in Bog Ti bo pomagal. Če se kmet sam ne zgane, ne more oblast vedeti za njegove potrebe, pa tudi mu ne more pomagati. Torej vsako nameravano i

boljšanje mora iziti iz kmeta samega, potem mu bo lažje tudi od javnosti zahtevati pomoči, če bo ta videla, da jo je tudi res zaslužil. Kmetovaleci! Pre-

mislite dobro, kar smo vam tu napisali, in storite potrebne korake, da se vaša nerodovitna zemljišča spremene v rodno zemljo. L.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

KUHINJA

Prežgana juha z rižem. Juhi v kateri sem kuhala krušnje ali krompirjeve cmoke, pridenem prežganje, vršiček majaroma in en lavorov list. Ko zopet zavre, zakuham toliko pesti riža, kolikor imam oseb na kosilu. Čez pol ure je riž pripravljen za na mizo. Mesto riža mi služijo vlti rezancej ali pa vlijem vrelo čisto juho na opečene krušne rezine.

Suhe gobe z rižem. Pest suhih gob poparim s kropom. Ko se shlade jih v mrzli vodi toliko časa spiram, da je zadnja voda čista. Ožete na drobno sesekljam. Sesekljane denem na razgreto mast ali surovo maslo, v katerem sem zarumenila drobno zrezano čebulo, za duh pridejala drobno sesekljanega zelenega petršilja. Med dušenjem, ki naj traja četrt ure, večkrat zmešam in po potrebi prilijem vode ali juhe, da se gobe ne pripalijo. Potem jih potresem z žlico moke, zalijem z juho ali kropom v toliko, da so gostaste. Nazadnje jih potresem s poprom in jim pridenem žlico kisle smetane. Ko dobro prevro, jih denem na sredo krožnika in obložim s praženim rižem. Riž pražim na surovem maslu in zalijem z juho ali s petršiljevko. Za pražen riž se računa dve pesti na osebo. Zajemam riž z majhno zajemalko in polagam okrogle hlebčke okrog praženih gob. Da se posamezni hlebčki lahko odločijo od zajemalke, jo potakujem pred zajemanjem v vrelo juho ali v krop. Posamezne kupčke potresem s parmezanim sirom.

Makaroni z jajcem. Četrť kg makaronov razlomim na pol prsta dolge kose. Te skuham v slanem kropu in kuhane operem v mrzli vodi. Makarone kuham v obilni vodi. Kuhani so tedaj, ko se upognejo ob žlici. Ko jih oprostim vode, jih stresem v zmes, ki jo napravim iz štirih žlic kisle smetane, enega rumenjaka in treh žlic pretla-

čenih paradižnikov. Ko vse dobro zmešam, stresem v pomazano kozico in pečem v pečici petnajst do dvajset minut. Pečene denem na krožnik, potresem s parmezanim sirom in dam kot samostojno jed na mizo.

Jabolčni zapečenec. V skledi mešam, štiri dkg sladkorja z dvema rumenjaka. Ko naraste, pridenem ščep cimeta in drobno sesekljane limonine lupinice. Potem primešam še tri dkg drobno narezanih orehov ali lešnikov, žlico rozin in dve pasti olupljenih in na kocke zrezanih jabolč, eno malo na kocke zrezano in z mlekom napojeno žemljico ter sneg iz dveh beljakov. Zapečenec stresem v obliko, ki je določena za kuho v sopari. Jed kuham v sopari pol ure. Kuhan zapečenec stresem na krožnike in potresem s sladkorjem, ali pa polijem z zgoščenim vinom (šato). Za zgoščeno vino rabim četrt litra belega vina, dvanajst dkg sladkorja, eno celo jajce in štiri rumenjake. V globokem lončku stepam te snovi dokler se vnio zgosti, V vrelo vodo postavim lonček in pridno stepam.

ŽIVINA

g Mariborski živinski sejem. Na zadnji sejem v Mariboru so prodajalci prignali 11 konj, 7 bikov, 88 volov, 223 krav in 14 telet, skupno 343 glav. Cene so bile sledeče: Za 1 kg žive teže volj debeli 2.50 do 3 Din, poldebeli voli 2—2.50 Din, voli za vprego 2—3 Din, biki za klanje 2—2.75 Din, klavne krave debele in molzne krave 2—2.50 Din, plemenske krave 1.50 do 2 Din, krave za klobasarje 1—1.25 Din, breje krave 2—3 Din, mlada živina 2—3.25 Din, teleta 3—4 Din. Kupčija je bila srednje živahna in bilo je odprodanih 138 glav. — Mesne cene: volovsko meso I. vrste 8—10 Din, II. vrste 6—8 Din, meso od bikov, krav in telic 4—6 Din, telečje meso I. vrste 8—10 Din, II. vrste 4—6 Din, svinjsko meso sveže 8—12 Din.

GOSPODARSKE VESTI

DENAR

g **Uradni tečaji tujih valut.** Finančni minister je za januar določil tečaje, po katerih se bodo preračunavale v dinarje vse listine, ki se glase na zlato ali tujo valuto. To velja zlasti v svrhu pravega pobiranja taks po taksnem zakonu in pristojbini. Ti tečaji so sledeči:

Zlata turška lira 344 Din, napoleon-dor 303 Din, Angleški funt 246.50 Din, egiptovski funt 217 Din, Ameriški dolar 43.70 Din, kanadski dolar 43.40 Din, turška papirna lira 35 Din, holandski goldinar 29.75 Din, urugvajski pesos 18 Din, nemška marka 17.60 Din, zlati francoski ali švicarski frank 14.26 Din, albanski frank 13.90 Din, argentinski pesos 12 Din, švedska krona 11.19 Din, norveška krona 10.90 Din, letonski lat 10 Din, danska krona 9.68 Din, madžarski penga 8.95 Din, avstrijski šiling 8.90 Din, zlati poljski zlot 8.30 Din, belgijski belga 7.40 Din, španska pezeta 6 Din, italijanska lira 3.10 Din, francoski frank 2.90 Din, brazilijanski milreis 2.30 Din, češkoslovaška krona 1.82 Din, finska marka 0.95 Din, bolgarski lev 0.45 Din, grška drahma 0.41 Din, romunski lej 0.30 Din.

Ti tečaji vsebujejo tudi premijo in jih je vpoštevati v naslednjih primerih: 1. pri prejemu suhega zlata, napoleon-dorov in zlatih turških lir pri državnih blagajnah pri pobiranju davkov in drugih državnih dohodkov; 2. pri pobiranju pristaniških taks; 3. kot obračunski tečaji za proračun za leto 1935-36 pri vseh državnih izplačilih in tujih denarjih; 4. pri sprejemanju v kavejco obveznic naših poveljnih državnih zunanjih posojil v zlatu 7% in 8% Blair & Co. in 7% Državne hipotekarne banke, izdanih v Newyorku za preračunavanje dolarjev v dinarje.

CENE

g **Dvig cen v gospodarstvu Jugoslavije.** Glasom objav o indeksu cen v naši državi opazamo v drugem polletju leta 1935 splošen dvig cen. V trgovini na debelo je znašal indeks cen v juliju lanskega leta še 63.3, nato pa se je stalno

dvigal in smo v novembru prišli na 71.2, tako da smo v štirih mesecih zabeležili dvig za 7.9 točke ali za 12.3%. To povišanje cen je nastopilo predvsem zaradi dviga žitnih cen v zvezi s slabo lansko letino. Če ta novemberski indeks primerjamo s prejšnjimi leti, vidimo, da je to najvišji indeks, ki smo ga zabeležili od septembra 1931 l.; kajti od takrat se je naš indeks stalno gibal izpod 70. V primeri z lanskim novembrom beležimo povečanje za 8.5 točke ali 13.5%. — Tudi v trgovini na drobno se je v zadnjih mesecih pojavila tendenca navzgor. Od septembra do novembra se je indeks cen na drobno v trgovini dvignil od 64.4 na 71.6 točke in je sedaj že za 1.3 točke višji nego lani v novembru.

g **Žitno tržišče.** Med božičnimi prazniki je bila kupčija na žitnem trgu bolj mirna, šele sedaj po pravoslavnem božiču se pričakuje poživljenja prometa. Sicer so pa cene čvrste, ker kupuje precej Privilegirana izvozna družba. Tudi iz Južne Srbije je povpraševanje znatno, ker je bila tamkaj suša in vlada pomanjkanje zrnate hrane. — Na ljubljanski blagovni borzi ni bilo v minulih dneh skoro nič prometa. Zato navajamo zadnje cene iz novosadske borze, ki so za približno 4—6 Din nižje kot ljubljanske. — Cene za 100 kg v vagon-skih dobavah na nakladalni postaji: Pšenica bačka 167—169 Din, somborska 164—166 Din, ladja Tisa 173—175 Din, bačka ladja Begej 172—174 Din, slavonska 165—167 Din, sremska 167—169 Din, banatska 165—169 Din; oves bački, srem, in slavonski 132.50—135 Din; koruza stara 110—111 Din, nova 105—107; koruza prekmurska v Ljubljani 118—120 Din; v Ljubljani moka ničla 270—280 Din, št. 2 250—255 Din, št. 5 230—235 Din, otrobi debeli 110—115 Din.

RAZNO

Italijanska država bo sama upravičena kupovati zlato v inozemstvu. Za uvoz zlata bodo potrebna posebna uvozna dovoljenja. Kontrolo nad monopolom bo vršil nacionalni zavod za zunanjo trgovino, ki bo lahko zlato kupoval na račun države po cenah, ki jih bo tedensko določil.

PRAVNI NASVETI

Nepravilno izdelana okna. R. J. M. Mizarju ste dali po načrtu hiše izdelati okna in sta napravila pismeno pogodbo: v pritičju so bila okna po načrtu za pet centimetrov nižji od oken v prvem nadstropju. Mizar pa je napravil vsa okna, zgoraj in spodaj, po enaki meri. Zahtevali ste popravilo oken ali pa popust pri ceni, mizar pa vztraja pri pismeni pogodbi. — Če ni v pogodbi napisano, da so okna različne velikosti in če niste mizarja ustno izrečno opozorili glede različne mere oken, po našem mnenju ne zadene nobena krivda, ker je pač izgotovil okna po naročeni meri v pogodbi. Odločilna je pač pogodba.

Prodana hranilna knjižica. P. A. G. Nekomu ste prodaj hranilno knjižico za 98% vloge na obroke: prvi obrok je takoj plačal, ostale bi moral plačati v osmih zaporednih mesečnih obrokih. Ker vam je ostal že tri obroke na dolgu, vprašate, kako bi prišli do denarja. — Zdi se nam, da s civilno tožbo ne bi dosegli plačila kupnine, ker kupcu ne bo nič za vzeti. Prijavite kupca orožnikom radi goljufije, ker je jasno, da kupec že pri nakupu ni imel resne volje, vam plačati 98% vloge, ampak vas je hotel ogoljufati. S pomočjo orožnikov in kazenskega sodišča se vam morda posreči, da dobite vsaj knjižico nazaj.

Nesreča na paši. O. F. E. St. Na neki košenici, ki je last nekega drugega iz sosednje vasi, se je pasla sosedova in vaša živina. Vaš pastir je pravil, da se je sosedova krava zapodila v vašega vola, tako da sta se začela bosti in je vaš vol sosedovo kravo tako sunil, da se je krava zgrudila in na mestu poginila. Sosed je meso in kožo krave prodal za 900 Din, ker pa trdi, da je bila krava vredna 1200 Din, zahteva od vas, da mu za škodo daste vsaj 200 Din. Vprašate, če ste res dolžni plačati odškodnino. — Vsak gospodar živine je dolžan, da živino tako zavaruje, da ne more delati škode. Če se je sosedova krava začela bosti z vašim volom in to vaš in sosedov pastir nista preprečila, je pač dokaz za to, da ste vi in sosed po svojih pastirjih premoalo zavarovala vsak svojo živino. Na nesreči zadene vas in sosed a enaka krivda in sta po našem mnenju dolžna trpeti vsak polovico škode.

Poroštvo. D. J. St. J. p. L.

Nekemu obrtniku ste pri posojilnici bili porok za 10.000 Din. Takrat je imel še hišo, ki pa je bila zadolžena. Medtem je bila hiša za drug dolg prodana na dražbi, vendar se z izkupičkom ni mogel poravnati tudi dolg pri posojilnici, za katerega ste vi porok. Posojilnica zahteva od vas, da plačujete obresti za ta dolg, čeprav obrtnik, ki nima več svoje

hiše, še vedno izvršuje svojo obrt in precej zasluži. — Vaše poroštvo bo prenehalo šele takrat, ko bo posojilnica popolnoma plačana. Najbrže je posojilnica glavnega dolžnika opomnila na plačilo bresti, ker se pa ta morebiti ni opominu odzval, ima posojilnica pravico, da od vas, kot poroka terjaja plačilo bresti. Vi pa imate pravico, da zahtevate od obrtnika, ki ste mu porok, povračilo vseh plačil, ki ste jih zanj kot porok morali pri posojilnici plačati. Če vam ne plača zlepa, čeprav ima dohodke, ga kar tožite.

Obmejna karta. O. F. H.

Kot posestnik v obmejnem pasu ob italijanski meji ste zaprosili za obmejno karto. Pri okrajnem glavarstvu vam je uradnik povedal, da Italijani neóčejo vidirati obmejne karte, vaši sorodniki preko meje so pa pri italijanskih oblastih ugotovili, da od jugoslovanske strani za vas sploh ni bila predlagana obmejna karta. — Ker mislite, da vas je nekdo pri okrajnem glavarstvu očrnil, vam svetujemo, da osebno pri okrajnem glavarju zaprosite za pojasnilo in ugodno rešitev vaše prošnje. Če s tem še ne boste imeli uspeha, zahtevajte od okrajnega glavarstva pismeno rešitev vaše vloge. Proti tej rešitvi se lahko pritožite na banovino, ki bo zadevo gotovo preiskala, predno bo dala svojo končno odločbo.

Otok v reki. M. T. D.

Na sredi Krke nasproti vašega travnika se je napravil osredok, ki ga upravljate že 35 let. Ko pride velika voda, nanese prsti, tako da je otok vsako leto večji. Ker je sosed videl, da imate vsako leto več koristi, je letos začel tudi on uživati osredok in trdi, da je toliko njegov kot vaš. Ker od osredka uobeden ne plačuje davkov, in ni urisan v mapi, vprašate, kako bi mogli mirnim potom dobiti to zemljo v last. — Čeprav ste vi prvi začeli uživati v vodi nastali otok, vendar ni samo vaš. Po postavi so lastniki zemljišč, ležečih ob dolžini otoka na obeh bregovih, upravičeni prisvojiti si nastali otok po dveh enakih delih in ga razdeliti med seboj po razmerju dolžine svojih zemljišč. Le če nastane med seboj otok na eni polovici vodovja, ima do njega pravico samo lastnik bližnjega brega. Iz tega sledi, da si bosta s sosedom nasprotnega brega osredok delila. Če mislite, da je osredok trajen in da ga voda ne bo vzela, prijavite do aprila pri županstvu, da želite ureditev dejanskega stanja z mapnim stanjem in bo tekom leta zemljemerec uradno popravil vašo mejo v reki.